

ПОЛІТИКА ПОЛЬЩІ – НА ВІСТРІ ІНТЕРЕСІВ США

Чекаленко Л. Д.,
професор
Дипломатичної академії України
імені Геннадія Удовенка при МЗС

Стаття присвячена мотивації Республіки Польща в стратегічному виборі партнера, яким виявились Сполучені Штати Америки. Партнера, що забезпечує безпеку, захист, нарешті, суверенітет і територіальну цілісність. Відносини Республіки Польща – США є не тільки пізнавальними з точки зору знань і досвіду формування стратегії зовнішньої політики, а є корисними з огляду сусідства Польщі з Україною. Польщі, яка також перебувала в радянському таборі. Україна може опертися на політичний і дипломатичний багаж польської сторони, досконально опанувати систему наступу і відходу, наполегливості й рішучості, очікування і витримки, якщо все це оберне на власний патріотизм і боротьбу за суверенність.

Статья посвящена мотивации Республики Польша в стратегическом выборе партнера, которым являются США. Партнера, который обеспечивает безопасность, защиту, и, наконец, суверенитет и территориальную целостность. Отношения РП – США являются не только познавательными с точки зрения знаний и опыта формирования стратегии внешней политики, но и полезными с точки зрения соседства Польши с Украиной; Польши, которая также пребывала в советском лагере. Украина может использовать политический и дипломатический багаж польской стороны, если подобное входит в планы США. Кроме того, может досконально овладеть системой наступления и отхода, настойчивости и решительности, ожидания и выдержки, если все перечисленное сможет обратить в собственный патриотизм и борьбу за суверенитет.

The article is devoted to the motivation of the Republic of Poland in its strategic choice of partner – the United States of America. This partner provides security, protection, ultimately sovereignty and territorial integrity. Relations between the Republic of Poland and the United States are not only cognitive in terms of knowledge and experience in forming a foreign policy strategy, but are also useful in terms of the proximity of Poland to Ukraine, which was also in the Soviet camp. Ukraine can rely on the political and diplomatic experience of the Polish side, thoroughly master the system of offensive and retreat, perseverance and decisiveness, expectation and endurance if all this will turn into its own patriotism and the struggle for sovereignty.

Ключові слова: Республіка Польща, США, стратегії, Україна, НАТО, ЄС.

Постановка проблеми. «Польща – Європа – Світ» – так визначає Республіка Польща (далі – РП) основні напрями своєї політики. Концепція зовнішньої політики, як правило, розрахована на п'ять років і містить визначені урядом завдання держави, зокрема й для польського зовнішньополітичного відомства на найближчу перспективу. Основні завдання зовнішньої політики РП були затверджені офіційним документом польського уряду в березні 2012 р. під назвою «Пріоритети польської зовнішньої політики у 2012–2016 рр.». У подальшому тактичні зовнішньополітичні завдання були закріплені в іншому урядовому документі: «Стратегії польської зовнішньої політики 2017–2021» [1].

Мета статті – аналіз відносин Республіки Польща із США з точки зору знань і досвіду формування стратегії зовнішньої політики, а також з огляду сусідства Польщі з Україною.

Виклад основного матеріалу. *Розвиток засад зовнішньої політики Польщі.* З демократичним відновленням Центрально-Східної Європи колишні країни Східного блоку вивільнилися від радянської опіки і розпочали кожен на свій розсуд розбудовувати основи національної політики і ринкової економіки. Перші найсерйозніші проблеми, які необхідно було вирішити польській зовнішній політиці після 1989 року, стосувалися двох найпотужніших сусідів: Німеччини і Радянського Союзу. Федеративна Республіка Німеччина спочатку неохоче сприйняла польський західний кордон, що стало предметом тривалих переговорів. Нарешті об'єднана Німеччина визнала кордон по р. Одеру і Нейсе в листопаді 1990 р., а ратифікувала документи в грудні 1991 р. У свою чергу Радянський Союз, а з грудня 1991 р. – Росія – не поспішали виводити власні війська з польської території. Після переговорів, що тривали протягом року – з вересня 1990 р. по жовтень 1991 р. – було розроблено план виведення російських військ, розрахований на два роки. Останній солдат колишньої Червоної Армії залишив польську територію 18 вересня 1993 р. [2].

У такій ситуації одним зі стратегічних завдань власної зовнішньої політики Польща висунула встановлення довгострокових, союзницьких відносин зі Сполученими Штатами Америки, оскільки тільки США на той час могли захистити нову демократію від зовнішніх зазіхань колишніх імперій. При цьому зазначимо, що називали відносини союзницькими самі поляки, а не американці, і, по-друге, Польща робила все можливе і неможливе, щоби називатися союзником США, навіть поставила під загрозу своє членство в Європейському Союзі, коли підтримала США в їхній військовій компанії проти Іраку. Польський розрахунок виправдався: безпеку могли забезпечити лише Сполучені Штати через членство в Північноатлантичному Альянсі. США «втягли» Польщу і до членства в НАТО, і до членства в ЄС, при цьому скостили полякам практично 80% зовнішнього боргу, додавши колосальних кредитів.

Отже, з розпадом Варшавського військового блоку Польща реалізує два основні вектора: шлях до членства в НАТО і шлях до членства в ЄС. Посування в НАТО при цьому завжди було пріоритетом номер один. З 1989 р. Сполучені Штати залишаються головним союзником і партнером Польщі, а поляки бачать у США основного гаранта національної безпеки. Цей аспект відносин з Америкою присутній не тільки в контексті участі Польщі в НАТО, але й на рівні двосторонніх відносин.

З іншої сторони, і сам Вашингтон був глибоко зацікавлений у розповсюдженні впливу на пострадянський блок, шукаючи в ньому точки опори. Такою опорою і виявилася Польща, яка виступила не тільки певним буфером на перших етапах розширення НАТО на Схід, але й активним учасником і «провідником» усіх інших «демократій» у безпековий простір Альянсу. Політика Вашингтона щодо Центральної та Східної Європи в 1990-ті роки була зосереджена на інтеграції країн колишнього радянського блоку до НАТО, а також через підтримку демократичних процесів та економічних реформ якнайскорішого сприяння їх інтеграції з Європейським Союзом.

Політика Вашингтона щодо Польщі у 1990-і роки реалізовувалась через такі програми:

- Партнерство заради миру;
- Прийняття Закону про заохочення Східної європейської демократії;
- Створення Стабілізаційного фонду польської валюти (\$ 200 млн);
- Скасування 70 відсотків польського боргу Вашингтону;
- Підтримка в переговорах щодо боргів із Паризьким клубом.

При цьому пріоритетною метою РП було зміцнення її позицій на міжнародній арені, забезпечення безпеки завдяки співпраці з НАТО, а також розширення обсягів двосторонньої співпраці з низкою інших держав.

У цьому плані для польської держави й сьогодні доволі важливою є позиція США, яка становить ключовий елемент існування Польщі в трансатлантичному просторі, розширює і посилює її міжнародну позицію в межах ЄС. Співробітництво з Вашингтоном охоплює цілу низку міжнародних питань – від економічних, безпекових, підтримки демократії до справ міжлюдських контактів і питань культури.

Серед основних напрямів співпраці виокремлюється безпековий простір. Північноатлантичний Альянс, ключовою складовою частиною якого є США, вже десятки років цементує польсько-американську співпрацю у сфері безпеки.

Інституалізація двостороннього співробітництва відповідно до положень Декларації про стратегічну співпрацю Польщі зі США від 2008 р. охопила низку питань інфраструктури. У 2010 р. за ініціатииви міністра закордонних справ Польщі Радослава Сікорського та державного секретаря США Хілларі Клінтон був відновлений започаткований 2004 р. Стратегічний Діалог, неформально припинений через деякі неузгодженя під час переговорного процесу щодо розташування на польській території американських ракет.

У дев'яності роки з припиненням участі в радянській Раді Економічної Взаємодопомоги (РЕВ) Польща підписала угоду про асоціацію з Європейськими спільнотами та підтвердила свою мету на участь в євроінтеграційних процесах Європейського Союзу. Ці кардинальні завдання польської зовнішньої політики – НАТО та ЄС – були основними в першій декаді Третьої республіки. До НАТО Польща була прийнята разом із Чехією та Угорщиною в березні 1999 р., водночас приєднання до Європейського Союзу затягнулося до травня 2004 р.

Після набуття членства в структурах НАТО Польща розгорнула активну діяльність щодо приєднання до Альянсу інших країн регіону, передусім держав Балтії, а в подальшому також – Грузії та України. З набуттям членства в Європейському Союзі польська влада виступила прихильником європейської інтеграції інших країн регіону, зокрема й України. Реалізація Польщею європейського вектора східної політики ЄС, що зіштовхнулася із жорстким спротивом Росії, яка розглядала це втручанням у сферу свого впливу, надала Польщі можливість зміцнити своє положення в ЄС і НАТО.

В останні роки під впливом триваючої війни в Україні помітно збільшився інтерес до тіснішої співпраці в рамках Північноатлантичного договору. Ключові питання сучасної зовнішньої політики Польщі зосереджені на забезпеченні безпеки в регіоні шляхом зміцнення східного флангу НАТО, зокрема і наданням своєї території для розміщення протиракетних систем захисту [3]. Отже, за

останні роки значимість Польщі на міжнародній арені значно зросла. Польща після 1989 р. стала сприйматися країнами Заходу як провідна демократична країна Європи.

Американський вектор зовнішньої політики Польщі тривалий час був зосереджений на вирішенні питання про встановлення елементів системи протиракетної оборони США. Нагадаємо, що в січні 2007 р. Вашингтон офіційно запропонував Польщі встановити 10 ракет-перехоплювачів у співпраці з радаром у Чехії. Незважаючи на суперечливий характер проекту, Варшава розпочала переговори, розглядаючи надану можливість як зміцнення довгострокових відносин з єдиною наддержавою у світі. Враховуючи агресивну політику Росії, переговори було прирешено. Однак із перемогою в Польщі Громадянської платформи уряду Дональда Туска спостерігалось загальмування зазначеного питання. Умовою реалізації проекту Польща висунула США вимогу укласти з нею спеціальну посилену угоду з військових питань, аналогічну договорам, які мають лідируючі союзники США – Італія і Туреччина. Зазначені домовленості стосуються повної модернізації збройних сил країн-партнерів.

І тут польська сторона досягла компромісного успіху: Польща і США домовилися реалізувати попередньо узгоджену угоду з встановлення компонентів протиракетної оборони в Польщі. При цьому Сполучені Штати модернізуватимуть польські ППО і польську армію загалом відповідно до угоди про встановлення компонентів протиракетної оборони.

До активізації зазначеного процесу обидві сторони спонукала російсько-грузинська війна в першій половині серпня 2008 року, що в Польщі визнали ознакою нової експансії Росії. Вже 14 серпня у Варшаві парафували відповідну угоду, і 20 серпня 2008 р. її підписали Р. Сікорський і К. Райс. Відповідно до угоди в Польщі має бути розбудована база ракет-перехоплювачів, а разом із ними – інші системи захисту від бойових літаків і ракет малої дальності. Водночас сторони також підписали декларацію про стратегічне співробітництво між США та Польщею, яка передбачає регулярні консультації зі стратегічних питань у межах співпраці Консультативної групи (SCCG).

Паралельно у 2008 році розпочалося виведення польських військ з Іраку і закриття польської військової місії. Водночас Польща пішла назустріч США, збільшивши свій військовий контингент в Афганістані: 19 березня 2008 р. польський уряд оголосив про направлення в цю країну додатково 400 військовослужбовців і вісім вертольотів. При цьому Міністерство оборони Польщі заявило, що польські війська взяли на себе відповідальність за безпеку в провінції Газні [4].

Деякі сумніви в можливості розташування системи ПРО в Польщі внесла команда президента США Б. Обами. У першій половині 2009 р. з'явилися численні ознаки того, що Білий дім поступатиметься тиску Росії, яка вимагала виведення систем США зі Східної Європи. У своєму виступі в Москві 7 липня Обама заявив, що якщо він ліквідував загрозу ядерної і ракетної програми Ірану, то немає сенсу продовжувати зводити протиракетний щит в Європі. Незабаром зі Східної Європи пролунали перші голоси, висловлюючи стурбованість із приводу американської політики щодо Росії: 16 липня 22 відомих політиків з країн Східної Європи, в тому числі чотири поляки (екс-президенти А. Квасневський, Л. Валенса, а також А. Ротфельд і Я. Онишкевич) опублікували в «Gazeta Wyborcza» відкритий лист Б. Обамі, застерігаючи його від підтримки Росії («ревізіонізму»), і закликали Вашингтон посилити свою присутність в Європі, зміцнивши роль НАТО, реалізувати ПРО як символ довіри Америці та не підтримувати російську позицію. Американські офіційні особи заявили, що в будь-якому разі бачать Польщу як країну для дислокації ракет-перехоплювачів. 21 жовтня у Варшаві віце-президент США Джо Байден зустрівся з прем'єр-міністром Туском, який запевнив про польську готовність брати участь у новому американському проекті по ПРО. 11 грудня у Варшаві підписали двосторонню угоду про статус сил (так звану SOFA), що встановлює правила для розміщення американських військ у Польщі, і 24 травня 2010 р. понад 100 американських солдатів прибули для обслуговування зенітної батареї Patriot. 03 липня Краків відвідала держсекретар США Хілларі Клінтон, яка взяла участь у церемонії підписання додатку до американсько-польської угоди від серпня 2008 р. про встановлення в Польщі елементів американської системи протиракетної оборони [4].

Черговим поштовхом до посилення двосторонньої військової співпраці США і Польщі стала агресія Росії проти України. США активно розгорнули військову співпрацю з Польщею, надавши їй 12 F-16 винищувачів з бази в Авіано і 200 осіб персоналу весною 2014 р. При цьому, як заявили представники НАТО, збільшення військової присутності на східних рубежах Альянсу робиться не задля провокування Росії, а для демонстрації прихильності принципу колективної оборони, закріпленого в статті 5 Вашингтонського договору. Сполучені Штати повністю готові виконувати зобов'язання, що випливають із цих складників. США виступають за мирне вирішення конфлікту між Росією та Україною, однак висловлюють стурбованість дестабілізацією ситуації в Україні з боку Росії.

Польська сторона додає, що зміцнення польсько-американського військового співробітництва спричинено сучасною кризою, яка змушує до оперативного вирішення багатьох безпекових питань. Йдеться про реалізацію польсько-американського проекту солідарності та партнерства, пов'язаного з поглибленням військового співробітництва. Цей проект включає низку елементів ППО, в т.ч. побудову заводу у 2018 році в Редзіково (Поморському) і тренування американської авіації в Польщі.

Повітряний простір Польщі, на переконання обох сторін, потребує «постійної присутності американських літаків для тренувань із союзниками в регіоні». У межах програми також передбачено отримання ракет дальнього радіусу JASSM для польського F-16. До того ж йдеться і про кіберзахист.

Польська сторона подякувала за жорстку та чітку позицію США під час кризи в Україні, спрямовану на підтримку польського рішення щодо розміщення американських F-16 разом із персоналом [5]. Нині двосторонній діалог із зазначеного питання проводиться у форматі регулярних зустрічей Консультативної Групи Стратегічного Співробітництва (SCCG), а також Групи Високого Рівня з Безпеки (HLDG) [6].

Отже, поступальний розвиток співпраці у сфері безпеки і оборони був підтверджений сторонами в Меморандумі про взаєморозуміння між міністрами національної оборони про співробітництво військово-повітряних сил Республіки Польща та Сполучених Штатів. 13 червня 2011 р. Меморандум започаткував новий варіант співпраці польських ВПС і США, запроваджуючи на ротаційній основі розміщення на території Польщі американського багатоцільового літака F-16 і транспортного C-130, підтримуваного спецпідрозділами ВПС США. Проект (*Aviation Detachment, Av-Det*) було започатковано в листопаді 2012 р. Причому в Польщі на авіаційній базі в м. Ласк розміщений підрозділ ВПС США, що обслуговує тренінги (4 рази на рік по 2 тижні) літаків F-16 та/або транспортних C-130.

Отже, агресивні дії Росії щодо України кардинально змінили у 2014 р. безпекову ситуацію довкола Польщі. Безпосереднім результатом цих подій стало посилення діалогу в межах ЄС, а також зміцнення співпраці у сфері безпеки і оборони зі США. Сполучені Штати підтвердили зобов'язання щодо союзної оборони в межах НАТО. Практичним втіленням попередніх декларацій стало розширення присутності американських ВПС США (*Av-Det*) у Польщі (в країну відправлено 12 літаків F-16 і близько 300 особового персоналу), а також в рази збільшено військові навчання і тренування за участі збройних сил США (близько 150 американських солдатів ВДВ). У Конгресі США були запроваджені нові законодавчі ініціативи, спрямовані на зміцнення співробітництва у сфері безпеки з Польщею та іншими країнами регіону.

Співробітництво у сфері протиракетної оборони (ПРО, Missile Defense). Угода про розміщення в Польщі елементів американської системи протиракетної оборони була підписана 20 серпня 2008 р. (оновлена 03 липня 2010 р. Протоколом про внесення змін до вищезгаданого документу) і створила відповідні умови до розширення сфери двосторонньої співпраці в галузі безпеки і можливості для реалізації стратегічних безпекових інтересів. Така домовленість стала першою угодою, укладеною США з європейським партнером, що реалізувала концепцію поетапної розбудови системи безпеки, яка може протистояти ракетній загрози ЄвроПРО (Європейський поетапний адаптований підхід, *European Phased Adaptive Approach*).

Під час саміту НАТО в Лісабоні (листопад 2010 р.) було прийнято рішення оголосити протиракетну оборону спільною місією Альянсу. Концепція запроваджує розширення і з'єднання союзної євросистеми протиракетного захисту театру дій (*Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence, ALTBMD*) з американськими установками ПРО в Європі (РЛС в Туреччині, бази в Румунії та Польщі, кораблі із системами *Aegis* у Середземному морі), а також з національними ресурсами союзних країн. Започаткування системи в Польщі було заплановано на 2018 р. У результаті запроваджених заходів постане спільна система протиракетної оборони НАТО, яка захищатиме європейську територію, населення та військові сили Альянсу.

Наступний етап співпраці було підкріплено відповідними внутрішніми і зовнішніми документами РП. Вже згадувана Стратегія зовнішньої політики Республіки Польща була оприлюднена в документі «Пріоритети польської зовнішньої політики» в березні 2012 р. і визначала основні вектори зовнішньої політики країни на період 2012–2016 рр. Фактично ця багаторічна стратегія зовнішньої політики, прийнята кабінетом міністрів, стала першим від 1989 р. ключовим документом, що визначав вектори польської дипломатії. Стратегія також скоординувала діяльність органів державної адміністрації відносно зовнішніх кроків, до того ж надала громадянам конкретні уявлення й орієнтири про найважливіші завдання польської зовнішньої політики на найближчу перспективу [1]. Підкреслимо, що польськими пріоритетами зовнішньої політики на період 2012–2016 рр. було визначено: G20, реформу Світового банку (СБ) і Міжнародного валютного фонду (МВФ). Водночас щодо системи ООН заявлено, що польська сторона не наполягає на реформуванні Ради Безпеки ООН.

Задачі Польщі в Європейському Союзі окреслено в змінах, передбачених у Лісабонському договорі, а саме забезпечення більш ефективного процесу прийняття рішень. Серед іншого також підкреслюється: роль Польщі як надійного союзника в стабільному євроатлантичному вимірі; розроблення власної здатності стримувати і підтримувати довіру НАТО як оборонного союзу; розвиток потенціалу ЄС у сфері розбудови безпеки; тісна співпраця з Україною та іншими країнами Східної Європи та Південного Кавказу; боротьба з тероризмом і запобігання розповсюдженню зброї масового знищення тощо.

У новій зовнішньополітичній стратегії від 2017 року – «Стратегії польської зовнішньої політики 2017–2021» підтверджено пріоритети польської держави, а саме:

– Сильна Польща в сильному політичному союзі:

Побудова конкурентного Європейського Союзу, солідарного, відкритого і безпекового, де всі країни несуть солідарну відповідальність за майбутнє європейської інтеграції у взаємодії з повагою польських інтересів іншими учасниками; конструктивну участь у процесі прийняття рішень в ЄС як для польського успіху на європейській арені, так і на світовій арені.

– Польща як надійний союзник у стабільному євроатлантичному вимірі:

Розроблення власної здатності стримувати і підтримувати довіру НАТО як оборонного союзу; розвиток потенціалу ЄС у сфері незалежності і доповнення активів НАТО та розбудови безпеки; участь у виробленні заходів взаємної довіри між Росією і Заходом; тісна співпраця з Україною та іншими країнами Східної Європи та Південного Кавказу; боротьба з тероризмом і запобігання розповсюдженню зброї масового знищення.

– Польща відкрита для різних схем регіонального співробітництва:

Співпраця із Заходом з питань безпеки та сильної економіки; відкритість і солідарність зі Сходом; використання шаблонів Півночі щодо якості життя громадян; партнерство з Півднем у напрямі спільних цілей цивілізації; зміцнення співробітництва між країнами Вишеградської групи.

– Співпраця. Стратегія розвитку Польщі, просування демократії та прав людини:

Підвищення ролі співробітництва в розвитку польської зовнішньої політики, оскільки сфера міжнародної діяльності впливає на польську безпеку та стабільність сусідів і партнерів по співпраці; підтримка заходів заохочення прав людини, верховенства закону та демократії з метою формування міжнародного миру та запобігання конфліктам.

– Польське просування за кордоном:

Розроблення рекламної кампанії, яка впливатиме на зміцнення польської позиції в Європі та світі, а також самої Польщі, що зробить країну більш конкурентоспроможною і сильнішою для залучення інвесторів і туристів. Розвиток польської економіки, зокрема, з метою сприяння експорту.

– Нова якість у відносинах із Полонією і поляками за кордоном:

Впровадження нової стратегії Polonia: партнерство з Полонією і поляками за кордоном сприятиме розумінню і дієвій підтримці польського існування і польської зовнішньої політики. Використання потенціалу польської діаспори та поляків, які проживають за кордоном, сприятиме заохочуванню і створенню позитивного польського образу у світі.

– Ефективна дипломатична служба:

Продовження модернізації МЗС: професійна дипломатія, заснована на правильному підборі персоналу і структур, що працюють на дипломатичну службу; підвищення узгодженості та координації міжнародних заходів, що проводяться Міністерством закордонних справ, інших державних органів, установ та неурядових організацій; сучасна інфраструктура створення образу держави.

Література:

1. Podstawowe cele polskiej polityki zagranicznej w ostatnim dwudziestopięciolecu. URL: <http://pl.blastingnews.com/polityka/2015/07/podstawowe-cele-polski>; Priorytety Polskiej Polityki Zagranicznej 2012-2016, Warszawa, marzec 2012 r.; Strategia Polskiej Polityki Zagranicznej 2017-2021; URL: <http://www.msz.gov.pl/resource/978285e3-5684-4fcb-8d7e-d0a8bfdb0fdb:JCR>
2. Stosunki polsko-amerykańskie w latach 1989-2000. URL: http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Polska,stosunki_dwustronne,USA
3. Cele polskiej polityki zagranicznej na najbliższe 5 lat na lata 2006 – 2011. URL: <http://pl.blastingnews.com/polityka/2015/07/podstawowe-cele-polski>; <https://www.unian.ua/world/10059887-polshcha-uklala-ugodu-na-postachannya-amerikanskih-sistem-pro-patriot-za-4-75-mlrd.html>
4. Andrew Rhys Thompson. Polska projekcja siły, 10 stycznia 2011. URL: http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/artukul,887,Polska_projekcja_sily; URL: http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/kraj,Polska,stosunki_dwustronne,USA
5. Polsko-amerykańskie stosunki dwustronne. URL: https://www.msz.gov.pl/pl/polityka_zagraniczna/inne_kontynenty/am/polsko_amerykanskie_stosunki_dwustronne;jsessionid=30615330C53F-1FB4EC7DC9A007915DDF.cmsap1p; Perspektywy powstania bazy systemu missile defense w Polsce (Rafał Ciastoń, 13 marca 2009); URL: http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/artukul,361,Perspektywy_powstania_bazy_systemu_missile_defense_w_Polsce
6. Див.: Декларация о сотрудничестве стратегической RP-USA. URL: [https://www.msz.gov.pl/pl/c/.../deklaracja; Amerykańsko-polska Grupa Wysokiego Szczebla ds; URL: <https://www.polish.poland.usembassy.gov/grupa.html>; 2 - mon.gov.pl: Ministerstwo Obrony Narodowej; URL: <https://www.mon.gov.pl/aktualnosci/artykuly/lista.../10/?...2>](https://www.msz.gov.pl/pl/c/.../deklaracja;Amerykańsko-polska Grupa Wysokiego Szczebla ds; URL: https://www.polish.poland.usembassy.gov/grupa.html; 2 - mon.gov.pl: Ministerstwo Obrony Narodowej; URL: https://www.mon.gov.pl/aktualnosci/artykuly/lista.../10/?...2)